

Литература

1. Абакумов С.И. Устойчивые сочетания слов // Русский язык в школе – 1936. – № 1. – С. 58.
2. Адмони В.Г. Введение в синтаксис современного немецкого языка. – М.: Наука, 1955.
3. Золотова Г.А., Онипенко Н.К., Сидорова М.Ю. Коммуникативная грамматика русского языка. – М.: Ред.-изд. отдел фил. ф-та МГУ им. М.В. Ломоносова, 1998. – 528 с.
4. Карцевский С.О. Повторительный курс русского языка. – М., 1928.
5. Кульчицкая П.М. Устойчивые словосочетания в функции сказуемого в современном русском языке: Дис. ... канд. филол. наук. – К., 1953. – 210 с.
6. Левицкий Ю.А. Основы теории синтаксиса: Учебное пособие по спецкурсу / Перм. ун-т; Перм. пед. ун-т. – Пермь, 2001. – 236 с.
7. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – М.: СЭ, 1990.
8. Меметов А.М. Лексикология крымскотатарского языка: Учеб. пособие. – Симферополь: Крымучпедгиз, 2000. – 288 с.
9. Меметов А., Мусаев К. Крымтатарский язык. Ч.1 Общие сведения о языке. Ч.2 Морфология: Учеб. пособие. – Симферополь: Крымучпедгиз, 2003. – 288 с.
10. Оказ Л.С. Функциональные особенности конструкций крымскотатарского предложения // Ученые записки ТНУ. Серия «Филология». – Т. 18 (57). – № 3. – Симферополь, 2005. – С. 25-31.
11. Почепцов О.Г. Основы прагматического описания предложения: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук.: 10.02.04. – К., 1989. – 47 с.
12. Столярова Л.П. Имя существительное в малом синтаксисе современного русского литературного языка: субстантивная конструкция: Дис...д-ра. филол. наук: 10.02.04. – Днепропетровск, 1990. – 384 с.
13. Функциональная лингвистика// Лингвистический энциклопедический словарь/ Гл. ред. В.Н. Ярцева. – М.: СЭ, 1990.

Сокращения

Ат. сёз. – аталар сёзлери	И.Э. – Иззет Эмиров
А.У. – Аблямит Умеров	Къ. газ. – «Къырым» газетасы
А.О. – Айдер Осман	Р.Т. – Раим Тьнчеров
Б.М. – Билял Мамбет	Р.М. – Рещид Мурад
З. Къ. – Закир Къуртнезир	С.Н. – Сафтер Нагаев
И.П. – Ибраим Паши	Э.А. – Энвер Арифов
	Ю.Б. – Юсуф Болат

Статья поступила в редакцию 20.04.2006 г.

УДК 821.133.1Саг7Чи люб.08 821.1331-31Саг09

Г. Я. Семен

СТИЛЬ РОМАНУ ФРАНСУАЗИ САГАН «ЧИ ЛЮБИТЕ ВИ БРАМСА?»

Перший роман французької письменниці Франсуази Саган «Здрастуй, смуток!» («Bonjour, tristesse!») був насправді незвичайним явищем у літературі другої половини ХХ століття. Одразу по виході цього твору авторка стала популярною.

Можливо, потім критики і звинувачуватимуть письменницю у тому, що вона видавала твори подібні один до одного, не мінjala свого стилю, але читачів вразив сам факт того, що авторці було лише 18 років.

У романі Франсуази Саган «Чи любите ви Брамса?» глибоко, тонко і точно змальовано почуття та емоції зрілої жінки – 38 років – у період емоційної кризи (la crise sentimentale). В центрі роману – жінка, ніжна, незалежна, сомодостатня, любляча, розумна, самотня і, звичайно, трішечки сумна.

Завданням дослідження стало прослідкувати, як саме вдалося письменниці створити таке неповторне враження від чарівної жінки, за допомогою яких засобів змальовується її особливий внутрішній світ.

У романі небагато героїв — Поль, Сімон, Рожер, мати Сімона — мадам Ван ден Беш, шеф Сімона, молоденька актриса кіно та колеги Поль і Сімона. І ще є один персонаж — це печаль, сум, самотність, подані крізь призму життя Парижу (*ce petit ballet classique et extravagant, si fréquent à Paris*).

Події, якщо їх переказувати, не створюють якоїсь захоплюючої сюжетної лінії. Це, швидше, історія серця (*histoire de coeur*). Самотність Поль пов'язана з її життєвою ситуацією — розлученням з багатим чоловіком, котрого вона розлюбила, стремлінням Рожера, з яким вона зустрічається близько п'яти років, залишити собі свою свободу, невлаштованістю життя і необхідністю багато і важко працювати, що вона любить і вмє робити, оскільки хотіла досягти чогось у житті самостійно, без сторонньої допомоги.

Рожер саме зустрів свою молоденьку актрису, а Поль зустріла Сімона — набагато молодшого від неї — на 15 років — в домі мадам Ван ден Беш (*la chère Thérèse*), яку Рожер пам'ятає, оскільки був близько знайомий з нею ще до війни. Зради Рожера пригнічують Поль, але цей тип був чесним з нею, він попередив її, що на нього іноді знаходить такий настрій.

Сімон щиро хотів зробити Поль щасливою, але Поль повертається до Рожера, оскільки думка оточуючих, вікова різниця та зневіра беруть гору над їх несподіваним, неочікуваним, нещасливим коханням.

Герої протиставлені один одному і об'єднані навколо однієї героїні. Це протиставлення здійснюється по лінії молодість — зрілість. Перше втілює Сімон зі своєю незвичайною красою, почуттями, вірою в майбутнє, недалеко молода актриса — вульгарна особа, котра вже багато знає про життя. Друге — зрілість — Поль, що відчуває, як непомітно і поступово підкрадається до неї найперший ворог краси та юності — вік, час; зрілість втілює і Рожер, який також втрачає гостроту почуттів і хоче знайти її у сумнівних відносинах з дебютуючою кінозіркою.

Герої багато п'ють, трохи це нагадує твори Хемінгуея з його втраченим поколінням (*lost generation*), можливо тому, що всі вони по-своєму загубились у житті. Але цей мотив не є головним у творі. Сімон вилітає кулею з будинку Поль. Він молодий, у нього все життя попереду. Поль відчуває постійну втому. Але не тільки різниця у віці заважає їй бути щасливою з Сімоном. Коли вона думала про Рожера, це завжди було «ми» (*pous*), коли вона думала про Сімона — завжди «він» (*lui*).

Зусилля, які вони направляла, щоб зберегти Рожера у своєму житті, були дорожчими для неї за палке кохання Сімона. Вона пам'ятала себе в 20 років, тоді вона брала від життя усе (*à vingt ans, ce n'était pas pareil... elle ne s'arrêtait pas de marcher, de chercher un visage, une idée, une proie. La volonté du bonheur planait sur sa tête. Ch. XVI*). Зараз основною метою було зберегти — роботу, чоловіку, свій дім (*Maintenant, elle ne cherchait plus à prendre, elle ne cherchait qu'à garder. Garder un maitier et un homme, les mêmes depuis long temps et dont, à trente-neuf ans, elle n'était pas encore sûre. Ch. XVI*). Битва за Рожера була важливішою і дорожчою за щастя з Сімоном.

Важливе значення для створення загальної атмосфери легкої та тонкої печалі має той період року, під час якого розгортаються події. Це початок осені, зима та початок весни. Літо згадується лише у спогадах про яхту її майбутнього чоловіка і саме там головну героїню твору охоплює почуття усвідомлення того, що такого в її житті більше ніколи не буде. Дощ іде в Парижі, потім у селищі, куди Рожер приїжджає на уїк-енд.

Окресливши пору року, слід звернути увагу на місце дії. Події відбуваються на вулицях Парижа та його околицях, в квартирах Поль і Сімона, концертних залах, ресторанах, готелі у селищі.

Певне значення має і професія героїв. Поль — дизайнер, цим пояснюється велика кількість сцен у різного виду приміщеннях, описи інтер'єрів, побудованих на контрасті. У Рожера все міцне, як і він, навіть глиняна попільничка не розбивається падаючи, а у Поль все тендітне, все як скло.

Сімон — адвокат-стажист, він веде справи, його професійна спрямованість проявляється у тому, як він поводить з Поль. Термінологія юриспруденції з'являється у ситуаціях, де мова іде про емоції та почуття. Сімон засуджує Поль на самотність, він звинувачує її у тому, що вона не хоче бути щасливою. — *Et vous, je vous accuse de n'avoir pas fait votre devoir d'être humain. Au nom de ce mort, je vous accuse d'avoir laissé passer l'amour, d'avoir négligé le devoir d'être heureuse, d'avoir vécu d'expédient et de résignation. Vous devriez être condamnée à mort, vous serez condamnée à la solitude* (Ch. IV).

Поль не мала достатньо сили, щоб протиставити свою волю низьким інстинктам Рожера.

Ця історія виходить за рамки звичайного художнього твору і примушує читача замислитись над долею жінки у суспільстві. Не будемо забувати, що така особистість, як Поль, характеризує саме період другої половини ХХ століття, є типовим саме для цього часу. Поль має щось від своїх бунтівних попередниць, що прославили свободолюбиву Францію, їй властива глибока внутрішня порядність — вона сама заробляє собі на життя. Разом з тим, це жінка «від ребра Адамового», яка даремно шукає розуміння та підтримку там, де її ніколи не буде.

У романі важливе місце займає музика, котра асоціюється з тим романтичним началом, яке в житті розгубила Поль. Вона забула, чи любить Брамса, настільки повсякденна рутинна та життєві проблеми змінили її. Назва роману — це рядок із записки Сімона, що запрошує її на концерт. У романі присутня музика різних жанрів: класична — у залі Плейель, танцювальна — у ресторані. Концерт Брамса передають по радіо, він звучить у машині Рожера. Смаки у сфері мистецтва характеризують та протиставляють героїв. Щодо Рожера, то він любить музику Вагнера, бо в ній було багато шуму. Лексика роману в основному літературна та нейтральна, розмовної лексики дуже мало. У романі можна виділити наступні лексико-семантичні групи: «Зовнішність», «Емоції та почуття», «Дизайн. Інтер'єр», «Мистецтво. Музика», «Природа», «Юриспруденція».

Особливою різноманітністю характеризується опис зовнішності та поведінки Сімона, де зустрічаються як слова з позитивною, так і слова з негативною оцінкою, що залежить від того, хто про нього говорить, а також слова, вжиті як у прямому, так і переносному значеннях.

Ce petit homme plaintif, un petit jeune homme très beau, ce jeune homme inconnu, elle le trouvait trop étrange ce garçon, il était décoiffé et remarquablement beau, il était très mince, très brun avec des yeux clairs, un peu trop fin, ce jeune homme farfelu, le jeune homme plein de goût, ce petit jeune homme inconnu, la pâle copie d'une douzaine de petits jeunes hommes trop gâtés, cette silhouette silencieuse, cet inconnu, ce petit carnassier, ce petit jeune homme trop mignon, fils de la chère Thérèse, ce galopin, ce type, un petit freluquet de ce genre, un petit jeune homme, ce petit garçon gâté, ce garçon à côté d'elle, nigaud, ce petit gandin, ce petit garçon, un enfant exaspéré, un jeune amant paresseux, ce charmant garçon, cette odeur de jeune homme, elle respirait l'odeur de sa veste de tweed, de son cou, ce visage encore adolescent, c'était parfaitement le genre de garçon à inspirer des sentiments maternels à une femme de son âge.

Опис зовнішності та поведінки подружки Рожера, навпаки, характеризується невеликою кількістю слововживань, що підкреслює мізерність цієї особи: *cette petite grue, une petite putain, un visage bouffé*. Різницю гостро відчув Рожер, спостерігаючи за Поль та Сімоном під час обіду в домі мадам Ван ден Беш: *Ils étaient réservés, sensibles, bien élevés... Lui était d'une autre espèce, une petite putain l'attendait avec les plaisirs les plus ordinaires* (Ch. X).

У романі багаті асоціативні зв'язки завдяки вживанню синонімів: спокій — *calme, tranquillité, se relaxer, se calmer*; грубість Рожера характеризують

прикметники : *rustre, brutal* ; ніжність Сімона підкреслюється прислівниками: *doucement, amèrement* ; енергія – прикметниками : *allègre, vivant*; у описі зовнішності Сімона зустрічаються синоніми: *les cheveux doux, soyeux, coulant de Simon*. Контраст, опозиція передається за допомогою антонімів: *beau – laid, vieille – jeune, égayée – mélancolique*. Ключове слово «сумно» теж зустрічається у незвичній комбінації та вступає у дистантні асоціативні зв'язки: *conduire vite – conduire tristement*.

Особливо важливе значення для передачі контрасту має контактне розміщення антонімів: *attendant des coups de téléphone incertains et des petites blessures certaines*(Ch. XVI). *Elle avait toujours éprouvé de la tendresse pour ses compagnons, qu'ils fussent de promenade ou de vie, si différents et si proches à la fois* (Ch. III).

Для передачі почуттів вживаються алогізм та антитеза: *elle avait envie de pleurer encore plus, et d'éclater de rire* (Ch. XVIII). *Elle respirait l'odeur familière de son corps, de son tabac, et elle se sentait sauvée. Et perdue.* (Ch. XVIII). Антонім виступає у відокремленні, пуант підкреслює розгубленість Поль.

Між протилежними поняттями ставиться знак рівності за допомогою порівняльної структури: *Elle soutenait son chagrin comme elle avait soutenu son bonheur* (Ch. XVIII). Ключове слово *chagrin* незвичайно преднується з протилежними за значенням прикметниками: *ce chagrin si violent, un beau chagrin*. Алогізм зустрічається в описі інтер'єру : *le bureau anglais qu'il haïssait pour sa perfection* (Ch.III).

З точки зору граматичних явищ, котрі зустрічаються у романі, привертає увагу часте використання майбутнього часу у тій частині оповіді, де мова йде про Сімона: *Je manquerai revenir dix fois*, вживання у романі пасивного стану : *Ce n'est rien d'aimer, il faut aussi être aimé.*

Стилистичні засоби роману характеризуються різноманітністю і використовуються для образної передачі головних мотивів. Кількість епітетів у романі невелика: *La maison était triste et froide* (Ch.VIII), *un soleil morne* (Ch. IX) *ce soir affolé, si tendre* (Ch.XI), *la fraîcheur nocturne* (Ch. X), *son bonheur nocturne* (Ch. XII), *une colère froide* (Ch.XIV), *une colère inutile* (Ch.XVII), *un escalier sombre* (Ch.XI), *sa voix était tendre et triste* (Ch.XV), *une voix bête* (Ch.XVIII). У творі зустрічаються зміщені епітети: *Elle mit la radio d'une main distraite* (Ch.I), *Elle écoutait d'une oreille distraite* (Ch.VI), *Il passait sur ses lèvres un doigt hésitant ...* (Ch.XI).

Порівняння надають додаткову характеристику обставинам, образам, почуттям. У романі зустрічаються експліцитні порівняння з формальним показником *comme* : *Comme les héros romantique dont il s'était tellement moqué* (Ch. X); а також імпліцитні порівняння (з використанням слів та виразів, що вказують на нього): *Il avait l'impression de vivre dans un bain turc* (Ch. X).

Поряд з одночленними порівняннями: *partit comme un voleur* (Ch.XIII), письменниця використовує і розгорнуті порівняння: *Il rêvait, il continuait à rêver, mais tous ses rêves partaient vers Paule, s'y précipitaient comme des fleuves agités vers une mer calme* (Ch.XVI).

Синтаксис роману характеризується використанням повтору (анафоричного, епіфоричного, анадиплозису та звичайного повтору), наростання, вживанням емпатичних конструкцій для виділення певних явищ, зевгми, паралельних конструкцій, що сприяє виділенню ключових мотивів роману, головних думок, почуттів та вражень, збагачує оповідь, де зустрічається поряд з основними типами оповіді невластива пряма мова. *Elle s'était mise devant ce miroir pour tuer le temps et cette idée la fit sourire – elle découvrait que c'était lui qui la tuait à petit feu, doucement* (Ch. I). Емоційності, схвильованості оповіді сприяють і гіперболи, що зустрічаються у романі. Частина їх стерта, часто зустрічається у діалогах (*cent fois, mille fois*), а частина несе значне стилістичне навантаження: *On aura eu le temps de guillotiner tout le monde* (Ch.II) ; *Il était le meilleur des hommes*(Ch. III) ; *Et cet instant, il avait*

vieillé de trente ans (Ch. IX). Риторичне питання (крім заголовку) звучить у романі: Dans ce milieu, et à cette période de la vie, qui écoutait qui ? (Ch. VI), підкреслюючи зневіру Поль у можливості знайти хоч крихту розуміння в оточуючому їй світі.

Метафора та метонімія, котрі традиційно вважаються основою образності, не виступають ведучими засобами твору. Всеж ключова характеристика персонажу передається через стерту метафору *bourreau de coeur*, а окремі приклади оригінальних метафор та метонімії розкривають стан героїні: *L'automne montait au coeur de Paule avec une grande douceur* (Ch. IV). Elle se sentit une sorte de tendresse pour cette silouhaite silencieuse qui lui tenait le bras (Ch. IV).

Характеризуючи місце роману «Чи любите ви Брамса?» у творчості Ф. Саган, В. Пашенко справедливо відмічає: «У цьому романі Франсуаза Саган по-справжньому замислюється над становищем жінки, яка примушена працювати заради шматка хліба. Письменниця особливо підкреслює страх своєї героїні перед майбутнім, нестримне бажання зберегти для себе той шматочок щастя, який їй дістався після довгих років душевної порожнечі. Психологічна проблема поступово перетворюється у Саган на проблему соціальну» [1, с.109]. Кінець роману не дає читачеві враження завершеності. Багато із того, що виноситься у підтекст, так і не даючи відповіді на болючі питання, примушує читача домислювати можливі варіанти розвитку подальших подій. Слову «fin» — кінець — передують апозіопесис. Роман обривається на телефонній розмові Поль та Рожера. Зі стилістичної точки зору, роман характеризується відповідністю між основним настроєм, котрий прагне передати письменниця, та засобами його створення.

Література

1. Пашенко В. Франсуаза Саган та її герої // Всесвіт. — 1963. — № 1. — С.106–110.
2. Тюпа М.Г. Париж и провинция в романе Ф. Саган «Немного солнца в холодной воде» (К проблеме традиций Просвещения в современной французской прозе) // Литературное произведение как целое и проблемы его анализа. Межвузовский сборник научных трудов. — Кемерово, 1979. — С. 132–142.
3. Шкунаева И.Д. Франсуаза Саган и её герои // Современная французская литература. — М.: Изд-во НМО, 1961. — С. 223–248.
4. Франсуаза Саган о писательском творчестве // Вопросы литературы. — 1998. — № 2. — С. 172–195.
5. Sagan F. Aimez-vous Brahms? — М.: Tsitadel, 2001. — 111 p.

Статья поступила в редакцию 27.03.2006 г.

УДК 81'38

Н. І. Телегіна
В. С. Сінгалевич

ВДОБРАЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІВДЕННОАМЕРИКАНСЬКОГО ДІАЛЕКТУ В РОМАНІ М. МІТЧЕЛЛ „ВІДНЕСЕНІ ВІТРОМ”

Маргарет Мітчелл, автор роману „Віднесені вітром”, народилася і провела все своє життя на півдні Сполучених Штатів — в Атланті, штат Джорджія. Створюючи майбутній бестселер, вона намагалась максимально наблизити своїх героїв і ситуації роману до атмосфери Старого Півдня, де власне і відбуваються всі події. Для цього її герої заговорили південним діалектом з мовними особливостями і білих, і чорних. Роман Маргарет Мітчелл є чудовим зразком використання діалекту в літературі.

Літературний діалект, за визначенням американського лінгвіста Самнера Айва, є “спробою автора відтворити на письмі мову, обмежену регіонально, соціаль-